

HONUNK A HAZÁBAN

Az országotat közelebről-távolabbról vulkáni bazaltok, koporsó- és kúpalakú tanúhegyek kísérik. Szépséges, néma őrizői a földtörténet nagy korszakai-nak. Védőn övezik a Balatonfelvidék egyik ősi települését, Tapolcát, amely előtt a „vörös föld”, a bauxitbányászat nyitotta meg a korszerű városfejlesztés lehetőségeit.

TAPOLCA

Mélyből fakadó gyógyulás

Kődös, múltba vesző eredete van az emberiség és a barlangok kapcsolatának. A héber, a görög-római mítoszok, a Ramajana egyes fejezetei költői keretbe foglalták a különös, máig élő vonzalmat. Csodálatos látomásokat és még csodálatosabb gyógyulásokot őrzött meg és örökített rák a kulturális hagyomány. Természeti eredetű látomásokat és gyógyulásokot — Európa radioaktív és kénés kizörgésű barlangjait évszázadok során szerzett tapasztalataik alapján keresték fel a különböző, tüdő-, szem- és légzőszervi betegségekben szenvedők.

Tapolca alatt valóságos, összefüggő barlangrendszer húzódik. Gyógyító hatásukat igazolta a tapasztalat és igazolta a kutatás. A város körháza alatt levő barlangban 1973 óta folyik a légzőszervi betegek kezelése egy 24 ágyas osztályon. Az osztály vezetője, dr. Horváth Zoltán megszálolt ember, s talán az ő megállásosságának is köszönhető, hogy a tapolcai barlangterápia híre eljutott messze Európába.

A kezdetek azonban jóval messzebb, a 40-es évekig nyúlnak vissza. A barlang sajátosságaira először Keszler Hubert hívta fel a figyelmet s zavarta a háborús idők tapasztalatai igazolták. A Tavasbarlangnak óvóhelyként használt száraz részeiben jobbra fordult az asztmában és az egyéb, légzőszervi betegségekben szenvedők állapota. A 60-as évek vége felé, már békés körülmények között folytatódott a megfigyeléssorozat, igazolva a több száz évre visszamenő hagyományt.

Célzott klimatológiai vizsgálatokkal és a betegek megfigyelésével először az NSZK-ban kezdték foglalkozni — mondja a fiatal főorvos, aki életének jelentős részét tölti a földfelszín alatt, merthogy kórházi dolgozósobája is, mondjuk, a szuterénben van. — Magyarországon Európában másodikként csatlakozott ehhez a kezdeményezéshez s tíz év alatt három gyógyításra alkalmas barlangot tett hozzáférhetővé Jósvalón, Abaligetén és Tapolcán. De kontinensünkön hazánk volt az első, mely hivatalosan is állást foglalt a barlangterápia kérdésében, az egészségügyi kormányzat elfogadta a gyógybarlang kategóriát — teszi hozzá nem kis büszkeséggel.

A kutatások a lehetőségek kiaknázására és a fenntartás módozataira és a rehabilitációs háttér megteremtésére irányultak. A kezdeti megfigyelések igazolták a feltévet, hogy a tapolcai kórház alatt nagy kiterjedésű, gyógyításra alkalmas, száraz barlang van, melyet megfelelően kialakítva és felszerelve terápiás osztállyá feleltették és amely mind ez idáig az egyetlen a világon.

A klimatoterápia nem új — folytatja —, csupán a kórházi rendszerben számít annak, elsőként nekünk kellett kidolgozni annak módszereit. Ez zömmel két tényezőtől alakult, azon, ami a barlangból hiányzik, illetve ami tisztán csak ott található meg.

S hogy mi hiányzik a barlangból? A hőmérséklet-ingadozás, a frontterékenység, a légszennyezés, közte is az allergiás bántalmakat okozó pollenek, gombák, az állati és növényi eredetű szőrök, és nem utolsósorban a por. A pollen egyébként rövid idő alatt, am annál intenzívebben támad, a veszélyes időszak mindössze három-négy hét és abból is csak a napfényes órák. Ez ellen úgy védekezhetünk a legeredményesebben, ha mesterséges szituációt ho-

zunk létre, például a barlangban. És mi az, ami tisztán található meg e csodálatos természeti alakzatban? Az igen magas, 95—99 százalékos relatív páratartalom, mely valóságos aerosolt képez és amelynek kalcium-, magnézium- és egyéb tartalma jótékony hatást gyakorol a nyálkahártyákra. A barlang, mely pszi-

mi vonzatai vannak és ez senkinek sem lehet közömbös. Ami még ezen túl megfontolandó, igen sok a gyermekbeteg, akiket környezetük eleve úgy kezel, mint akik hátrányban indulnak az életben. Horváth doktor és negyven kis páciense ez ellen a szemlélet ellen veszi fel a küzdelmet gyógyítással, autogén

A vidék korán benépesült. Első ismert telepesei az illyrek, majd a kelták voltak. A római uralom alatt — egyes történetírók szerint — Galerius császár fürdőket telepített itt. A vidék legfontosabb római emléke a III. évszázad utójáról Probus császár szőlőtelepítése. E korból származó huszonkét római kori települést fedeztek fel. A gótok, hunok és alanok, majd a longobardok két évszázadot értek meg e vidéken. A következő negyed évezredet pedig az avarok települései, tárgyi emlékei tanúsítják. A terület következő gazdája Pribina kis szláv fejedelemség volt. Az etimológusok szerint Tapolca az itt fakadó azonos nevű, langyos vizű patakról kapta annak szláv eredetű (Toplica: langyos víz) nevét.

A honfoglalás után a vidéket Vér-Bulcsu kapta szállásterületül. Vér-Bulcsut, Lehel harcostársát, az augsburgi ve-

tréninggel, komplex rehabilitációval.

A tapolcai barlangterápiás osztály eredményei felkeltették a külföldi érdeklődést is. Az idegenforgalmi célokra alkalmassá tett Gabriella Szállótban ez év augusztusának végén fogadják az első norvég csoportot, melynek tagjai asztmás és allergiás betegségekre keresnek gyógyulást a hazájuktól távoli Tapolcán. (sárvári)

chésen is gyógytényező, mert pihentet, relaxál és kiszűri a stresszhatásokat, valójában úgy viselkedik, mint egy hatalmas, inhalációs tér.

Mindez, mint megtudom, azért különösen fontos, mert az összes megbetegedés között növekszik a légúti bántalmakban és légzőszervi betegségekben szenvedők száma. Áranyuk ma már három-négy százalékra tehető, s ennek családi, munkahelyi, társadal-

Nehézkés a közlekedés manapság a tapolcai templom környékén. Régészások forgatják a földet a Boldogság Szűzről elnevezett, XIII. századi alapítású épület körül, keresve annak a templomerődnek a nyomait, amelyet első Hábsburg-házi királyunk, Albert halála után (1439) emeltek a városlődi karthauzi szerzetesek. Jó okuk volt az atyáknak az építkezésre. Belső partíciókat osztották meg az országot, mindennapos esemény volt a zsoldoskatonák fosztogatása s a határon túl, ámde ahhoz mind közelebb fenyegetően emelkedett a magasba a török felhő.

A hallgatag barátok tehát 1440-ben megépítik — dr. Töröcsik Zoltán Veszprém megyei múzeumigazgató, az ásatás vezetője szerint —, feltehetően német és olasz mintára a templom körüli erődüléket, mely azonban nyolc évvel később a Keszthelyen birtokos Gersel Péter dűlásának esett áldozatul. Am ekkor már Hunyadi János volt az ország kormányzója, az ő parancsára helvre kellett hozniuk az okozott kárt.

A XV. századból nincs híradás a templomerőről. Újabb éoitkezésekről csak a XVI. századból vannak adataink összefüggésben azzal, hogy az 1530—1540-es évtizedben megjelent a Balaton-felvidéken a török. Hosszú időkre sajtós terület lett ez a vidék, mely nem tartozott sem a hódoltságához, sem a Habsburg-királysághoz, ellenben ide is, oda is adózott. Mentendőt a menthetőt a barátok önmaguk és a mezőváros lakosságának védelmére sövényfontos, földtöltéses palánkvárrá formál-

ták át a korábbi templomerődöt.

A nagy nyomásnak sokáig így sem tudott ellenállni a kis erősség. 1552-ben elesett Veszprém, s vele együtt Városlőd és Nagyvácsony, majd 1554-ben vagy 1559-ben Tapolca is. Az időpont azért bizonytalan, mert 1556-ból van még egy szép ábrázolás a templomot is magába foglaló erőről. Mindenesetre a karthauzi perjel nem várta meg az törököket, a rend birtokait a veszprémi püspöknek bérbeadva, szerzetesével együtt távozott az országból. Így aztán Tapolca évszázadokra a veszprémi püspökök birtoka lett, s a püspökség a biztonságosabb Sümegre tette át a székhelyét.

A harmadik építési periódus az 1650-es évekre tehető Tapolcán, melyhez felhasználják a korábbi alapépítményeket, s az így létrehozott hajdúvár védelmére magyar és szerb hajdúkat telepítenek le, akik aztán egészen a Rákóczi-szabadságharcig tartják rettegésben a messi környéket. A XVIII. század elejére azonban Tapolca, több más erődítménvhez hasonlóan, elveszti jelentőségét. I. Lőrinc rendeletére 1701—1702 között felbontják.

A tapolcai városi tanács és a bauxitbányás vállalat jelentős anyagi segítségével most a XV—XVII. századi építkezések nyomait keresik a régészek. Az eddig feltárt falak mellett az ásatás leíréséből eredményre a rend officialiának (naptáriszténe) a háza alaprajza és a hozzá tartozó XV—XVII. századi, a Szent György-hegy borait tároló viszonylag ép nincsen rendezer nyomaira a napokban bukkantak a kutatók. S. M.

Malomtó és az öreg malom belvárosban

A „Tanúhegyektől” az első vasútig

A Tapolcai-medence varázslatos vidéket valaha a Panon-tenger borította. Miután a temérek víz elvonult, a vulkanikus tevékenység nyomán a bazaltból, tufából formálódott, egymástól különböző kúpok, koporsó alakú masszívumok, a „Tanúhegyek” — ahogy sokan nevezik — csak kisebb foltokban emelkedtek ki a néhai tengerfenékből.

A vidék korán benépesült. Első ismert telepesei az illyrek, majd a kelták voltak. A római uralom alatt — egyes történetírók szerint — Galerius császár fürdőket telepített itt. A vidék legfontosabb római emléke a III. évszázad utójáról Probus császár szőlőtelepítése. E korból származó huszonkét római kori települést fedeztek fel. A gótok, hunok és alanok, majd a longobardok két évszázadot értek meg e vidéken. A következő negyed évezredet pedig az avarok települései, tárgyi emlékei tanúsítják. A terület következő gazdája Pribina kis szláv fejedelemség volt. Az etimológusok szerint Tapolca az itt fakadó azonos nevű, langyos vizű patakról kapta annak szláv eredetű (Toplica: langyos víz) nevét.

A honfoglalás után a vidéket Vér-Bulcsu kapta szállásterületül. Vér-Bulcsut, Lehel harcostársát, az augsburgi ve-

telekspekuláció alapján alakultak ki a későbbi szőlőbirtokok. Mindössze 5829 fős lélekszáma miatt Tapolca elvesztette városi rangját, nagyközségi minősíteték. 1903-ban elkészült a Keszthely—Tapolca vasútvonal, négy évvel később már villányi villagított, további egy év múltán a Balaton északi partja felől is ide ért a vasút.

A kapitalizálódás során rézkénypályar, ecet-, szeszergyletisült, majd 1922-ben megalakult a Tapolcai Bányá RT. 1937-ben vízvezeték építettek. Az új munkahelyek nehezen ellensúlyozták a lisztinséget, a helyi bank csődjét. Soós Péter

Első igaz politikai költőnk Batsányi János 1763-ban született Tapolcán. Tanulmányait Veszprém-ben, Keszthelyen, Sopronban és Pesten végezte. Huszonnégy évesen került tisztviselőként a Kassai Királyi Kamarához. Még ebben az esztendőben harmadmagával megalakította az első magyar nyelvű folyóiratot. A tanulmányok, versek és kitűnő fordítások gyorsan európai rangra emelték lapját. A „Magyar Museum”-ot. Elsőként sürgette egy tudományos akadémia felállítását. Szókimondása, valóságérzete vezette arra, hogy 1799-ben lapjában közölte a „A franciaországi változásokra” írt forradalmi költeményét. A harcok seldemő ember hamarosan állását veszítette, majd 1794-ben perbe fogott, s a bécsi urak egy évre Kufstein várába börtönözték. Hazán nem térhetett. Először mint napidíjas tengette életét, rendőri felügyelet alatt. Csak évek múltán változott valamelyest a helyzete. Latin nyelvű költeményeit az újhumanista remekművek között értékelték és ezáltal közelebb került a bécsi irokörökhöz.

Itt ismerkedett meg az akkor már híres költővel, Bamberg Gabriellával, s gyorsan fellobbant szerelmüket 1805-ben követhette csak házasság, miután Batsányi a kamaránál fogalmazó lett. Békes életük nem lett tartós. Meggyanúsították, hogy 6 fordított magyarra Napóleon kiáltványát a magyar néphez. Ezért a békekötés után visszavonuló franciákkal tartott, s itt Napóleon évdjából élt, feleségével együtt. 1815-ben, Napóleon bukása után ismét császári kézre került. Előbb egy évig Brünneben raboskodott, majd 1817-ben Linzbe internálták feleségével együtt. Rendőri ellenőrzés alatt, szűk körülmények között sem hagyta abba prózáiról, szervező és kritikus munkáját. 1827-ben jelent meg Pesten verseinek első kiadása, majd azt követte 1835-ben „Poétai munkái”. Hánytatott, harcos életét 1839-ben először törvényt meg hű követőinek, feleségének halála. A felvilágosodás eszméjéhez, a magyar haladás ügyéhez hű Batsányi 1845-ben követte élete társát.

Halász János tapolcai gasztronómus sok régi helyi étel receptjeit gyűjtötte össze. Ezek közül volt a szentgyörgyhegyi csöszpecsenye. Hozzávalók (négy személyre): 60 dkg csöszpecsenye, 60 dkg vöröshagyma, egy púposított evőkanálnyi kristálycukor, 2 dl olaj, csipet kömény és bors, só, valamint kevés mustár, egy kávéskanál ecet. Az elkészítés módja: 10 deka vöröshagymát megreszelünk, kevés borssal, sóval, mustárral összekerjük és az érmékre felszelezzük. Kiklopított csöszpecsenyét ezzel a masszával bekentjük, egymásra rakjuk és néhány órán át pihenni hagyjuk. (Esetleg előző nap alufóliába csomagolva hűtőbe helyezzük éjszalmára.) A maradék hagymát megdörögeltük, serpenyőben, kevés olajon a cukrot megpirítjuk, a megdörögött vöröshagymát kevés köménymaggal ráhelyezzük, sózzuk és porrora fonnaszítjuk, majd kevés ecetet keverünk hozzá. A húszléteket forró olajban megsütjük, társra helyezzük, megszózzuk a borsot, hagymát és hasábburgonyakörömet társítjuk. Innen indult halászlé útjára a szentgyörgyhegyi palacsinta is. Hozzávalók (négy személyre): a csöszpecsenye 15 dkg liszt, 1 tojás, fél deciliter víz, fél deciliter só, csipet só és cukor, nem egész fél deciliter olaj. A palacsintához másfél deciliter víz, fél csomag vaníliacukor, fél citrom reszelt héja, egy evőkanálnyi kristálycukor, 10 deka darált, 6,5 deka mazsola. A borhabhoz három deciliter szentgyörgyhegyi víz, 1 tojás, 10 deka cukor, 3 deka liszt, kevés vaníliacukor és citromhéja szükséges. Az elkészítés módja: a palacsintákat megsütjük, edesítjük forró vízben a kávélik hozzávalóit felőröljük, majd ezzel a diókrémrel megsütjük és szelvéta alakúra hajtogatjuk. A bort ecetet vaníliacukorral, citromhéjjal felőröljük. A tojáskelesztét kikeverjük a cukorral és a liszttel, majd a felomart bort hozzákeverjük. Közben felőröljük a tojáskelesztét és a már kissé megdörögött borsmártással keverjük. Ezt a borhabot öntjük a kávélik palacsintáira és esetleg, ízlés szerint, porcukorral meghintjük. (S. P.)

XVIII. századi iskola, ma a pedagógiai könyvtár otthona

Szálláshelyek

Hotel Gabriella. Egyszállagos 8300 Batsányi tér 7., telefon: 87-12642, telex: 32-657. Ezenkívül szobák, lakrészek bérelhetők a fize-tővendéglátás keretében a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatal kirendeltségén 8300 Kistafudy utca 1. Telefon: 87-11773. A Budapesti Tourist bármelyik irodájában fordulhatnak.

A táj konvhájából

Batsányi emlékezete

Látnivalók

Látnivalók

Látnivalók

Látnivalók

Látnivalók

Látnivalók

Látnivalók

LÁTNIVALÓK

Tapolcai Tavasbarlang. Kistafudy utca 2. Gyógybarlang bauxitrendszer, föld alatti tavakkal. Nyitvatartás: május 15-től június 14-ig 8-16.30 óráig, június 15-től augusztus 20-ig 8-17.30 óráig, augusztus 21-től szeptember 14-ig 8-16.30 óráig, szeptember 15-től május 14-ig 9-16 óráig. Helyőrségi gyűjtemény és időszakos látások a Művelődési Központban, Vasút utca 3. Nyitva: naponta 10-17 óráig, szombaton és vasárnap csak előzetes igénybejelentés esetén látogatható. Bauxitbányászati gyűjtemény, Batsányi tér 2. Nyitva: VI. I—IX. 1-ig, 10-től 15 óráig, szombat-vasárnap: 10-17 óráig, IX. 2—IV. 30-ig, 10-15 óráig, szombat-vasárnap: zárva. Pedagógiai Ellátás, Batsányi tér 11. Nyitva: Hétfő kivételével 10-16 óráig. Batsányi-emlékszóba — átmenetileg a Batsányi Gimnázium épületében — Liszt Ferenc utca 12-14. Nyitva: szombat-vasárnap kivételével 9-16 óráig. Műemlék a római katolikus templomban a Szent Imre téren, 1406 körüli gótluk szentélyével. Többi része barokk. Fesztaok Parkerdó: a Sümeg felé vezető úton három kilométerre a városközponttól. A Vízlő-patakra — kiváló pisztangás — a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatal kirendeltségén lehet napi és heti horgászjegyet vásárolni.

Szálláshelyek

Hotel Gabriella. Egyszállagos 8300 Batsányi tér 7., telefon: 87-12642, telex: 32-657. Ezenkívül szobák, lakrészek bérelhetők a fize-tővendéglátás keretében a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatal kirendeltségén 8300 Kistafudy utca 1. Telefon: 87-11773. A Budapesti Tourist bármelyik irodájában fordulhatnak.

A táj konvhájából

Batsányi emlékezete

Látnivalók

Látnivalók